

Temelji ekonomije: Ponovitev snovi iz knjige

1. **poglavje : razmišljati kot ekonomist** : I want \$\$\$\$, only the \$\$\$\$ and nothing but the \$\$\$ \$:))

Gospodarjenje je zavestno delovanje, s katerim želimo zmanjšati omejenost danih sredstev in jih razporediti tako da z njih proizvedemo kar največji produkt (cimboljše zadovoljitve potreb)

Ekonomске vs proste dobrine

Ekonomске dobrine so dobrine, katerih obseg povprasevanja pri ceni ni nič večji od obsega ponudbe

Oportunitetni strošek je zmanjšan obseg nakupa ene dobrine zaradi povečanega obsega nakupa druge dobrine. Za eno enoto prve dobrine se moramo odreci določeni količini druge dobrine, saj je naš dohodek omejen.

Ekonomska statika : staticno obravnavanje problema, gre se za to da v analizi ne upostevamo časa in ekonomske dinamike.

Delo je zavestna človekova dejavnost, ki teži k dosegi določenega cilja (produkta)

Kapital: v fizičnem smilu so to že producirana produkcijska sredstva, v vrednostnem smilu pa je kapital blago in mu pripada dohodek v obliki obresti.

Transformacijska krivulja s epremakne čela, če se poveča količina obeh produkcijskih faktorjev, ali če se poveča produktivnost (uspešnost v produkciji) obeh.

Ekonomski osebki so zaradi svojih sebičnih interesov povezani v družbeno gospodarstvo.

Metoda abstrakcije: Raziskovalec se osredotoči samo na bistvene stvari, ostale začasno pusti ob strani

Pozitivna znanost: na osnovi danih dejstev napoveduje, kaj se bo zgodilo.

Normativna znanost: vrednoti ekonomske mehanizme in daje sodbe o njih, zato ima normativen značaj

induktivno > od posameznega k splošnem.

deduktivno > splošna misel, od nje pa izhaja obnasanje posameznika

Ekonomsko teorijo sestavljajo : množica definicij, množica predpostavk, hipoteze in napovedi

Ekonomski model vs ekonomska teorija: model je splet logicnih zvez, ki ni nujno da funkcionira, ustreza pravilom formalne logike, teorija pa je v praksi potrjen model, široko sprejeta in daje veljavne napovedi o gibanju realnih pojavov.

Za veljavnost sklepov ekonomske teorije je potrebno zgolj testirati natančnost sklepov, ki izhajajo iz nje

Pročitati pa je treba tudi verodostojnost predpostavk.

- Blagovna produkcija: Producent ne potroši direktno svojih produktov ampak jih zamenja na trgu

Pomanjkljivosti trga : Prihaja do monopolov, neucinkovito gospodarjenje, družbena neenakost, neenakomerna in nestabilna gospodarska rast (krize)

Ekonomija proučuje: 1) kako družba porablja in deli omejena sredstva med posameznike in družbene skupine

2) kako se produkcija, menjava delitev in potrošnja menjajo v času

3) učinkovitost družbe in posameznika pri gospodarjenju z redkimi sredstvi.

2. poglavje : osnove povprasevanja in ponudbe Nauci papigo govorit : »ponudba in povprasevanje«

in dobil bos ekonomista

trg presoja dogajanja v eni sami panogi, ki je skupina produktov

racionalno obnasanje: kupci zelijo kupiti blago po cim nizji ceni, prodajalci pa ga prodati po cim nizji ceni Nasprotni interesi se resujejo skozi konkurenco

trzna struktura v panogi je odvisna od : 1) stevila kupcev in prodajalcev

2) stopnja diferenciranosti blaga

3) stopnja mobilnosti produkcijskih faktorjev

prosta konkurenca: ce obstaja popolna mobilnost produkcijskih faktorjev med panogami

povprasevanje : so vse sile, ki delujejo na trgu preko potrosnikov

ponudba: vse sile, ki delujejo na trgu prek proizvajalcev

ucinek substitucije: zaradi relativno cenejse dobrine se poveca potrosnja le-te (drazje, zmanjsa)

ucinek dohodka: zaradi relativno povecanega dohodka se poveca povprasevanje po neki dobrini (zmanjsanega, zmanjsa)

ravnotezje se vzpostavi, ko se silnice ponudbe in povprasevanja izenacijo

premik krivulje: krivulja ponudbe se premakne ce: - se spremenijo stroški produkcije, dobijo novo tehnologijo, zaradi zelja producentov po likvidnosti, zaradi prevelikih zalog, drugih pricakovanj producentov.

premik krivulje povprasevanja: vse razen spremembe cene : realni dohodek, substituti, komplementarne dobrine , okusi

Koeficient elasticnosti : nam kaze procentualno spremembo ene spremenljivke zaradi spremembe druge spremenljivke.

Koeficient cenovne elasticnosti povprasevanja : nam pove, za koliko % se spremeni povprasevana kolicina, ce se cena spremeni za 1 %

Cenovno elasticnost je treba meriti v vsaki tocki posebej, ker se gibljemo vzdolz krivulje povprasevanja in se koeficient P/Q v vsaki tocki spreminja (ker je krivulja pac kriva in ni premica, sej cene bi bil koeficient konstantn)

Krizna elasticnost : za komplementarni dobrini je negativen, za substituta je pozitiven

NA DOLGI ROK JE VECINA DOBRIN PRECEJ BOLJ CENOVNO ELASTICNIH !! (isto je z dohodkovno elasticnostjo, problem so navade kupcev in cas, da jih spremenijo) izjema so trajne dobrine

ciklicna industrija : zelo hudo reagira na gospodarske cikle, ker je na njih hudo občutljiva

isto kot za povprasevanje velja za ponudbo : bolj je elastična na kratek rok, ker morajo proizvajalci prilagoditi kapacitete. Izjema : trajne dobrine, ki jih je mogoče reciklirati.

3. poglavje : Obnašanje potrošnikov (I'd tell you what I want, what really really want , I'd tell you what I want...)

premice proračunskih omejitev = premice alternativnih možnosti potrošnje = premice cene tangens njenega naklonskega kota kaže razmerje med cenama obeh dobrin

potrošnikove preference so : popolne (potrošniki obravnavajo vse kombinacije dobrin in jih rangirajo), tranzitivne ($a > b$) in ($b > c$) pomeni da je tudi ($a > c$), »vec je boljše kot manj«

indiferencne krivulje : povezujejo točke , ki označujejo kombinacije dobrin, do katerih je potrošnik indiferenten

indiferencne krivulje s ene morejo sekati : to bi negiralo predpostavko vec je boljše kot manj

ordinalno rangiranje : omogoča nam postaviti vrstni red kombinacij dobrin, ne pove pa nič o tem, za koliko se med seboj kombinacije razlikujejo

mejna stopnja nadomestljivosti nam pove naklon indiferencne krivulje. je max količina ene dobrine, ki se ji je potrošnik pripravljen odreči , da bi dobil dodatno enoto druge dobrine z vsako dodatno enoto ene dobrine pada količina druge dobrine, ki jo je potrošnik pripravljen zrtvovati

normalna oblika indiferencnih krivulj je konkavna krivulja (gledano od spodaj)

za popolna substituta je konstantna premica, za komplementa pa L oblike. Če je ena dobrina nevtralna, potem je indiferencna krivulja vodoravna premica.

za popolno komplementarne ali nevtralne dobrine **ne** velja predpostavka vec je boljše kot manj.

MSN za nevtralne dobrine je enaka 0 (nič) !

ravnotežje je v točki , kjer se premica proračunskih omejitev dotika indiferencne krivulje. Oba naklona sta enaka.

Razmerje cen je enakomejni nadomestljivosti.

krivulje koristnosti vs indiferencne krivulje : krivulje koristnosti natančno kažejo velikost koristnosti, indiferencne krivulje pa ne sploh.

Uporabljamo raje ordinalno merjenje, ker ni treba uporabiti tako natančnih predpostavk (itak vse temelji na precej šibkih predpostavkah)

mejna koristnost : to je prirast k celotni koristnosti zaradi potrosene nadaljnje enote. Z vsako potroseno enoto mejna koristnost pada

potrošnikovo ravnotežje se vzpostavi, ko mu zadnji tolar potrosen v nakup katerekoli dobrine prinese enako mejno koristnost.

4 . poglavje : Povpraševanje posameznega potrošnika in tržno povpraševanje po nekem blagu

Primer povpraševanja posameznega potrošnika : Vili Ga Ga gre v trgovino gospoda Pujsa po rumene bonbone

(približen) primer trznega povpraševanja : Vili Ga Ga s prijatelji gre v trgovino gospoda Pujsa po rumene bonbone

potrošnik reagira na spremembe : cene izdelka, dohodka, cene komplementarnih dobrin in substitutov ter ce se spremeni njegov okus (recimo da pridejo v modo min. 15 cm podplati)

ravnotežne točke, ce se spreminja cena samo ene dobrine (izdelka), povezuje PCC : cenovno potrošna krivulja

ce spreminjamo eno ceno, se ustvarjajo namrec nova ravnotezja

ICC : dobimo jo s spreminjanjem dohodka

Engelove krivulje : ce na ordinatno os nenasamo dohodek in na abcisno os kolicino blaga, ter povlecemo crto, dobimo Engelovo krivuljo. Pove nam, kako se spreminja kolicina potrosenega blaga s spreminjanjem dohodka.

Za normalne dobrine je krivulja narasajoca premica, saj z vecjim dohodkom kupimo vec te dobrine. Inferiorne dobrine imajo negativno usmerjeno krivuljo, saj s ez vecanjem dohodka potrosnja teh dobrin manjsa.

Engelove krivulje pomagajo komercialistom da se odlocijo, v katero skupino potrosnikov (glede na dohodkie) bodo usmerili propagando.

ucinek dohodka : pri normalnih je pozitiven, pri inferiornih dobrinah pa negativen.

giffenova dobrina : ima eno skupno lastnost z Andrejkovo kitaro : da v realnosti ne obstaja

ucinek dohodka, ki je negativen, je vecji od pozitivnega ucinka substitucije. Ce se cena zniza, se potrosnja zmanjsa, krivulja povprasevanja je obrnjena navzgor.

Krivulje individualnega povprasevanja: so premice

Krivulja agregatnega povprasevanja pa je krivulja, saj je sestevek krivulj individualnega povprasevanja (sestavimo kolicine pri posameznih cenah), ki pa se ne zaceno pri vseh potrosnikih enako. Potrosniki so namrec pripravljene kupovati le od neke cene naprej.

Potrošnikov presezek: je razlika med najvisjo ceno, ki bi jo potrošnik bil pripravljen placati in ceno, ki jo dejansko placa. Racunamo ga tako, da izracunamo ploscino lika, ki ga omejujejo krivulja povprasevanja, trzna cena in ordinatna os, ali pa samo sestevamo presečke od vsake enote produkta.

Potrosniski presezek je koristen podatek za ekonomsko politiko: le ta je uspesna, c eimajo potrosniki tolikšen preseček. kolikršen imajo producenti dobiček.

Elasticnost na loku: racunamo jo, ce gre za diskretne (merljive) spremembe v ceni

Locna elasticnost: racuna se jo na določenem cenovnem intervalu, torej loku (za racunanje vzamemo osnovno enacbo elasticnosti, za delta se vzame kar razlika, za q in p pa povprecje vrednosti)

Tockovna elasticnost: za razliko od locne se je ne racuna na loku ampak se jo racuna samo v določenih točki

(privzamemo, da je $\frac{\Delta Q}{\Delta P}$ enako $\frac{dQ}{dP}$, pri cemer je dQ odvod funkcije po ceni)

cenovna elasticnost in spremembe cene: ce je povprasevanje elastno, in se zvisa cena, potem bodo proizvajalci prejeli manj. Ce je povprasevanje cenovno neelastno, bodo pa zaslužili (povprasevanje se bo zmanjšalo manj, kot se je spremenila cena).

ko je mejni dohodek (povečanje dohodka producentov zaradi dodatno prodane enote) enak 0, je cenovna elasticnost enaka 1. Ce se tukaj cena poveca, producenti ne bodo imeli ne izgube, ne dobička.

faktorji, ki vplivajo na koeficient cenovne elasticnosti: čas, število substitutov, delež v potrosnikovem proračunu.

dohodkovna elasticnost: lahko kot locna, lahko kot tockovna. (tockovna je podobna formula kot cenovne elasticnost, samo da je namesto delta d, s epravi odvod, pa namesto P je M, se pravi dohodek, locna je pa podobna kot tockovna, s tem da je delta podana kot razlika, M in Q pa kot vsota prve in druge kolicine)

ce je koeficient $0 < x < 1$, potem gre za nujno dobroto, ce je pa vec kot 1 potem je to luksuzna dobrota. Za inferiorne dobrine je vrednost koeficienta negativna

krizna elasticnost: koliko se spremeni kolicina ene dobrine, ce se cena druge dobrine (substituta ali komplementa) spremeni za 1 enoto) lahko je krizna ali locna, enacbe so iste kot pri dohodkovni elasticnosti, s tem da je namesto M treba vzeti P

Ocenjevalne f(x) povprasevanja in napovedi bodocega povprasevanja:

statisticne metode, metoda intervjuja s potrosniki, mnenja znanstvenikov, marketinski experimenti

5. poglavje : Produkcija WC --> Fabrika --> Mc Donalds
(Dobrine iz narave) (Produkti) (Blago na trgu)

sedanja koristnost dobrin : s tem mislimo dobrine za končno potrošnjo
bodoca koristnost dobrin : tukaj gre za investicijske dobrine

produksijski faktorji v najširšem pomenu besede : delo, zemlja in kapital

pri produkcijski funkciji gre za tehnološko in maksimalno zvezo (tehnološko zato, ker se produkcijski faktorji skozi proces produkcije fizično preoblikujejo, so fizično produktivni in za maksimalno zvezo, ker je treba maksimirati produkt)

zakon o padajočem mejnem donosu : ko večamo količino variabilnega faktorja, so donosi do neke točke vedno večji, po neki točki pa začnejo padati. Tedaj začnemo govoriti o zakonu o padajočem mejnem donosu. **VELJA IZKLJUCNO ZA KRATKO OBDOBJE!**

krivulje : TP: konvexna je dokler mejni produkt narasča, saj so prirastki k celotnem produktu vedno večji. po prevoju pa je krivulja konkavna, ker so prirastki vedno manjši in krivulja začne počasneje narasčati.

MP in AP : dokler je krivulja MP večja od AP, potiska povprečje navzgor in AP narasča. Ko je MP manjši, pa pada, ker MP potiska povprečje navzdol

AP krivuljo dobimo tako, da vsaki točki TP izračunamo nagib premice (tg) iz izhodišča do točke

MP krivulja : njen nagib je odvisen od nagiba TP v tej točki

Krivulja enakega produkta (izokvanta) nam pove vse možne kombinacije produkcijskih faktorjev, s katerimi lahko proizvedemo isti produkt

Razlika med izokvanto in indiferenčno krivuljo: izokvanta nam pokaže točno vrednost produkta, indiferenčna krivulja pa samo stopnjo zadovoljstva.

MRTS : pove nam nagnjenost izokvante, dejansko pa nam pove koliko enega faktorja moramo nadomestiti z drugim, da se produkt ne bo spremenil.

dodatni produkt zaradi dodatnih naložb dela : $MP \cdot \Delta L$
izubljeni produkt zaradi zmanjšanja obsega zemlje : $MP \cdot \Delta A$
oboje skupaj mora biti enako 0

posebna primera produkcijskih funkcij :

-popolna nadomestljivost : graf so premice z negativnim naklonom, MRTS je konstantna stopnja, pri kateri se pri nespremenjenem produktu menjata kapital in delo je konstantna
-fiksno razmerje produkcijskih faktorjev : graf so L krivulje, komplementi pač, nadomestjanje je nemogoče

merilo produkcije : povečamo ga tako, da povečamo količino faktorjev v enakem merilu.
povečanje produkta je lahko podproportionalno, konstantno, nadproportionalno (odvisno od donosov obsega)
(dodajamo v enakem merilu, krivulje se pa premaknejo drugače)

Donosi obsega : delujejo na dolgi rok !!!!! Do narasčajocih donosov pride zaradi specializacije, do padajocih pa zaradi kompleksnosti organizacije in težjega nadzora

izokvante : ce s ezmeraj bolj priblizujejo, gre za narascujoce donose, ce se razdalja ne spreminja, potem gre za konstantne donose, ce se pa oddaljujejo, gre za padajoce donose.

Merjenje produkcijskih funkcij:

- 1) statistična analiza podatkov o porabi faktorjev
- 2) obseg produkta in obseg produkcijskih faktorjev v različnih podjetjih
- 3) tehnični podatki in z eksperimenti ali na podlagi izkušenj priti do rezultata

prihranki obsega: produciras proporcionalno vec, stroški pa se zvisajo podproporcionalno

enofaktorska produkcija : na kratek rok, ko je en faktor fixen , dvo ali vec faktorska produkcija : na dolgi rok, ko ni noben fixen

6. poglavje: produkcijski stroški
registrirajte kot versko sekto

Navodilo za njihovo zmanjšanje : svoje podjetje

- oprosceni ste davkov in nihce vas ne nadzira

eksplicitni stroški: vidni stroški (npr nabava materiala, place delavcev, obisk direktorja v javni hisi na racun podjetja)

oportunitetni stroški : stroški izgubljenih alternativ + eksplicitni stroški

fiksni stroški : nastajajo s poslovanjem podjetja in so za vsak obseg produkta isti

variabilni stroški : s obsegom produkcije se spreminjajo

celotni stroški : obo troje zajedno

Mejni stroški : prirast k celotnim stroškom zaradi dodatno producirane enote produkta

povprečni stroški : delimo s kolicino

Krivulja variabilnih stroškov doloca obliko krivulje celotnih stroškov

krivuljo variabilnih stroškov dolocajo mejni stroški

mejni (in povprečni) produkt in mejni (povprečni) stroški so obratno sorazmerni : ko ena kolicina pada, druga raste

dokler so mejni stroški manjsi od ATC, potiskajo povprecje stroškov (ATC) navzdol krivulja pada. Ko so MC vecji od ATC, potiskajo krivuljo ATC navzgor. ATC in MC so enaki v minimumu ATC

to je zato, ker povprečni fiksni stroški pri manjšem obsegu produkcije potiskajo ATC navzdol. Z vecanjem merila produkcije pa tudi prevlada vpliv AVC, torej gre krivulja ATC navzgor

Nicelna tocka dobicka : predpostavimo, da se povprečni stroški ne spreminjajo z obsegom produkcije.

Temelji na sibkih predpostavkah: ce se cene zleo spreminjajo in je stroske tezko napovedati, so ocenjeni s precejsnjo napako

dolgo obdobje : vsi faktorji so variabilni

izokoste : krivulje enakih stroškov za nabavo enakih kolicin materiala : so premice !

podjetje producira v točki, ko zadnji dolar naložen v nabavo faktorjev prispeva k povečanju produkta (prinasa enak produkt)

ko pride do dolgorodne odločitve v podjetju, spet nastopi kratki rok, saj so proizvodne zmogljivosti spet za nekaj časa dane

za produciranje neke količine produkta izberejo obrat, kjer bodo producirali z najnižjimi stroški

funkcija dolgorocnih povprečnih stroškov kaže minimalne stroške, s katerimi je možno proizvesti različne obsege produkcije. krivulja je ovojnica krivulj ATC, s tem da se krivulje ne dotikajo v minimumu ATC, razen če je krivulja vodoravna premica. minimumi so drugje : ko LAC pada, desno od minimuma, ko LAC narasča, levo od minimuma

$$LAC * Q = LTC$$

Mejni in povprečni stroški na dolgi rok so glede narasčanja in padanja isti kot na kratki rok

Krivulja razvoja: kjer se dotikajo izokoste in izokvante so ravnotežne točke, ki pa jih povezuje krivulja razvoja

če te najmanjše količine pomnožimo s cenami produkcijskih faktorjev, dobimo najmanjše stroške za obseg produkcije

Dolgorocni povprečni stroški : ko so narasčajoči donosi obsega, padajo,

ko so donosi obsega konstantni, so tudi LAC konstantni (premica)

ko so donosi obsega padajoči, LAC narasčajo

tako ima krivulja LAC obliko črke U, ker gre po teh fazah razvoj podjetja (narasčanje donosov obsega)

tržna struktura in LAC

če LAC padajo na širokem intervalu : eno samo ali malo velikih podjetij v panogi

če imajo LAC obliko črke U pri pomembnem trznem deležu dosega minimum LAC: v panogi je majhno število producentov

če je majhen tržni delež in U krivulja LAC: množica producentov

7 . poglavje : cene in optimalna produkcija v popolni konkurenci $P = MC !$ To morate vedeti ob 2h ponoci z

2 promiloma krvi v

alkoholu !

4 predpostavke za model popolne konkurence :

-noben posamezen subjekt na trgu ne more spreminjati cene (proizvajalci jo jemljejo kot dano)

-kupci ne razlikujejo med proizvajalci (proizvodi podjetij so med seboj popolni substituti)

-je popolna mobilnost produkcijskih faktorjev v dolgem roku

-kupci in podjetja so popolnoma informirani

krivulja povprasevanja za posameznega konkurenta je vodoravna premica. Tržna krivulja povprasevanja je padajoča premica.

celotni dohodek: graf funkcije je premica iz izhodišča, katere smerni koeficient je enak ceni produkta

mejni dohodek je prirast celotnega prihodka zaradi dodatno prodane enote. V popolni konkurenci je kar enak ceni

povprečni dohodek AR je celotni prihodek deljen s količino. In, kako zanimivo, v popolni konkurenci je tudi AR enak ceni

maximalni dobiček : je v točki, kjer je razlika med stroški in prihodki maksimalna

Potrebni pogoj za doseganje optimalnega položaja popolnega konkurenta : $P = MC$

Zadostni pogoj : $P > (=) AVC_{min}$ (pod to mejo je najbolj smiselno zapreti obrat)

$AVC_{min} < P < ATC_{min} \Rightarrow$ podjetje posluje z izgubo

$P = ATC_{min} \Rightarrow$ točka preloma, ni ne dobička, ne zgube

$P > ATC_{min} \Rightarrow$ podjetje posluje z dobičkom

$P = AVC_{min} \Rightarrow$ Točka indiferentnosti (ali bi se proizvajali ali ne, izguba v visini FC)

Odlocanje po mejnih stroških :

- ne računati po AVC , ker ni tmeraj isto
- neka računovodska kategorija ima dve plati (če zmanjšamo stroške zaradi zmanjšanja obsega poslovanja, ni nujno, da smo zmanjšali mejne stroške)
- v izračunu mejnih stroškov je treba upoštevati oportunitetne stroške (vkalkulirati izgubljeni dobiček)

krivulja kratkoročne ponudbe podjetja je krivulja mejnih stroškov nad AVC_{min} , ker pač obseg produkcije ravnajo po MC , ki mora biti izenačen s ceno

tržna krivulja panoge pa je sestevek vseh krivulj mejnih stroškov podjetij, s tem da je krivulja lahko malo zamaknjena, če vsa podjetja ne poslujejo z enakimi stroški. tržna ponudba se začne pri AVC_{min} podjetja, ki ima najnižje povprečne stroške

poslovanje podjetja v dolgem obdobju : podjetje posluje v točki, kjer so narasčujoči dolgoročni menjni stroški enaki ceni, če predpostavi, da bo taka situacija na trgu držala dalj časa. Seveda mora proizvajati nad LAC_{min} , saj na dolgi rok ne more poslovati z izgubo

POMEMBNO !! Na dolgi rok podjetje ne dosega dobička, **VENDAR PA SO TUKAJ VSTETI TUDI OPORTUNITETNI STROŠKI**. Podjetje torej realizira računovodski dobiček, in pokrije oportunitetne stroške ki bi jih imel, če bi produciral v drugi panogi. Tako ne izstopi v panoge v kateri posluje !

V kalkulacije dolgoročnih mejnih stroškov je treba vkalkulirati tudi zgubljeni dobiček, če bi proizvajali v drugi panogi

Dolgoročno ravnovesje v panogi se ponavadi vzpostavi v točki, kjer je premica cene tangenta na krivulju LAC in sicer v njenem minimumu

ravnotežje podjetja v panogi se oblikuje kot rezultat treh pogojev:

- nobeno podjetje ne sme ne izstopiti ne vstopiti v panogo (zaradi ničelne stopnje dobička)
- cena omogoča isti obseg proizvodnje kot je obseg povpraševanja za to podjetje
- vsa podjetja skusajo doseči največji dobiček

prvo podjetje, ki vstopi v obetajoco panogo, doseže večji povprečni dobiček kot podjetja, ki vstopijo za njim

podjetja torej vseeno razmislijo o selitvah iz panoge zaradi doseganja kratkoročnih dobičkov

Ekonomska renta : ce ima podjetje dostop do določenih produkcijskih faktorjev, druga podjetja pa ne, dobiva dolgorocno ekonomsko rento

V dolgem roku je treba upoštevati, da podjetja vstopajo in izstopajo iz panoge, ker ne krijejo vseh stroškov v svoji panogi

dolgorocna krivulja panoge je popolnoma elastična funkcija cene (je vodoravna premica v visini dolgorocne ravni cene tega produkta) pri tem je treba upoštevati predpostavko, da se stroški za dodatno enoto produkcijskih faktorjev ne spreminjajo

vendar pa dolgorocna cena včasih ne drži : zunanje ekonomije (koristi) in disekonomije (koristi) od zunaj:

ekonomije : znižanje stroškov zaradi razvoja infrastrukture, urbanizacije, razvoj panoge

disekonomije : zaradi povečanega povprasevanja se podraži produkcijski faktor (ali celo več njih)

ce stroški padajo : krivulja ponudbe panoge padajoca , in obratno

alokacijska učinkovitost : da se faktorji v družbeni produkciji ponužajo na čim bolj koristnem načinu (da se ponudba prilagodi potrebam)

produkcijska učinkovitost: da se cena na trgu izenači s produkcijskimi stroški

trg zaznava družbene potrebe in vodi in usmerja produkcijo v smeri optimalne razdelitve produkcijskih faktorjev

ce se povprasevanje po nekem blagu poveča : na zelo kratek rok se dvigne cena, na kratek rok v okviru proizvodnih možnosti podjetja povečajo produkcijo, na dolgi rok pa povečajo kapacitete (ali pa se ustanovijo nova podjetja)

tok ponudbe v časovnem obdobju je enak toku povprasevanja v istem časovnem obdobju

cena ni nujno da bo ista : odvisno pa od pogojev nove produkcije

ce se spremeni tehnologija , se poveča količina blaga in zniža cena. Pritegne se v panogo produkcijske faktorje, saj je panoga relativno produktivnejša

Konkurenca znotraj same panoge je manj pomembna kot konkurenca za trg in potrošnike !!!!

glavno vlogo pri določanju konkurenčnosti igra sposobnost konkurentov da vstopijo ali izstopijo s trga

8. Neoklasično podjetje, cilji in vrste podjetij v trznem gospodarstvu

ciljevi ? pa stvar je jasna : profit

- Japonsko podjetje
- Kontinentalno podjetje
- Balkansko podjetje :)))

Podjetje v modelu neoklasične ekonomije : Je agent družbe, ki pretvarja produkcijske faktorje v produkte na lasten račun s ciljem maximiranja profita

Razlogi za združevanja v podjetja : Izkoristiti prednosti timske produkcije, zmanjšati pogodbene stroške

Naloga managementa : s pooblastilom lastnikov podjetja sklepajo pogodbe z ostalimi nosilci produkcijskih faktorjev, ki jih podjetje potrebuje.

Lastnik ponavadi deli sredstva, management pa z njimi upravlja

Zakaj se podjetja zavzemajo za maximizacijo dobicka ? Argument prezivetja

(da se ne ustavi njihova rast, podjetja raje poslujejo z zdravimi podjetji)

poleg vsega je tudi vpliv managementa, ki skrbi za cim vecji dobicek, da si priskrbijo cim visje place

funkcije cilja podjetja :

1) zadovoljiva stopnja dobicka

2) dolgorocni obstoj korporacije in stabilna stopnja dobicka (ali celo zmanjsana, ce gre za investicije)

3) cilj največje prodaje (trzni delež je tudi pomemben kazalec uspesnosti podjetja)

4) podjetja ne dosegajo največjega dobicka zaradi spora med lastniki in managerji

ZASEBNO PODJETJE : en clovek (podjetnik je hkrati lastnik, manager in izvajalec)

Primer : Sefke Bajrami s.p. : sadje in zelenjava

dobro : hitro se prilagaja trgu, clovek ima popoln nadzor nad podjetjem (in celotnim dogajanjem),

hitro se ga da ustanoviti

slabo : prevelika odgovornost, tezko zbere kapital, riziko

KOOPERATIVNO PODJETJE (vec lastnikov)

primer: Branko&Zwonko doo (import/export), Burek Braco Azemi d.o.o.

prednosti : lazje zberejo kapital, ni tezko ustanovit

slabosti : pri delitvi premozenja, ce kdo izstopi ; problem odgovornosti (jamcijo z vsem svojim premozenjem)

KORPORACIJA (je pravna oseba, ki ni vezana na lastnika)

primer: Mustafa Financial d.d. (banka in zavarovalnica)

prednosti : hitro (in lazje) zberejo kapital, ni take odgovornosti, niso vezani na lastnika

slabosti : dvojno obdavcenje, spori management vs lastniki, problem pri odlocanju, saj mali delnicarji nimajo enake moci kot veliki

Kako resiti spor lastniki vs management: v podjetju naj bo manj vecjih lastnikov, ki bodo imeli vecjo moc odlocanja kot vec malih

- managerjem dati možnost, da postanejo (delni) lastniki

- vecji lastniki naj bi vlagali samo v eno podjetje in tako zmanjsali stroske nadzora managementa

Kako umirit managerje : toziti jih za skodo, zamenjati jih, likvidirati podjetje

Za kaj se zavzemajo managerji : visoke place, ugodje, luksuz (v podjetju in doma), ter za dolgorocno rast podjetja, ki ne bi ogrozilo njihove kariere

kaj je to japonsko podjetje: to je japonska korporacija (financial, kapital keiretsu)

financial keiretsu : znacilno krizno lastnistvo med skupino podjetij, nukleus je banka, ki zagotavlja finance

Capital keiretsu : hierarhicno povezano, maticno podjetje prek finančnih vložkov nadzira delovanje ostalih podjetij

the main bank sys: gre se samo za eno banko, ki je lastnik 5% podjetja, ko gre podjetju slabo, zamenja management (vstopi v igro) je t.i. speci lastnik (ta sys je značilen za večino srednjih in večjih, pa tudi za manjših podjetij na japonskem)

razlike med japonskim in kontinentalnim podjetjem :

horizontalna koordinacija med zaposlenimi in ex-post delitev informacij med zaposlenimi
bancno financiranje

horizontalna koordinacija in ex-post delitev informacij:

to pomeni delitev nalog znotraj tima, vsak zaposleni ima več nalog, odgovoren je celi skupini, zato je pridobivanje znanja pomemben element. Za japonsko korporacijo je značilno notranje rangiranje zaposlenih

značilno je torej : life time employment, seniority system (napredovanje s starostjo), profit sharing (visina plač je odvisna od visine dobička)

vir lastništva v japonskem podjetju : 28 % zasebni lastniki, 38 % finančne institucije, 26% podjetja

v ameriški korporaciji so zasebni lastniki 50%, finančne institucije 28% in podjetja 15%
trajni kapital predstavlja v japonski korporaciji 23% premoženja, v ameriški 50%
50% finančnih virov v japonski korporaciji so kratkoročni dolgovi

delitev dela v klasični korporaciji: vsak delavec je zaposlen pogodbeno, ponavadi za določen čas, izberejo tistega, ki ponuja najboljše pogoje, delovno mesto je strogo numerirano, delavec opravlja eno nalogo in nima kaksne bistvene komunikacije z ostalimi zaposlenimi, je člen hierarhičnega nadzora in tako neposredno odgovoren nadrejenemu. Njegovo plačilo je določeno po pogodbi, pogodbeno plačilo pa se določi na trgu delovne sile

funkcija cilja japonskega podjetja : doseganje dolgoročnega in stabilnega dobička (vse je precej bazirano na zaupanju do managementa, vse je bolj v slogu delovne enotnosti in solidarnosti)

participacija zaposlenih : zmanjšanje fluktuacije, povečanje produktivnosti, ustvarjanje demokratičnega okolja

modeli participacije : 1) posvetovanje z zaposlenimi (delavci samo presojuje namene managementa, v celoti pa o odločitvah odloča management)

2) delni vpliv : delavci lahko tudi sami kaj povejo, odločitve pa so svedno v rokah managementa

3) soodločanje: v upravnem odboru so tudi delavci in imajo pravico veta, soodločajo z managementom

4) samoupravljanje: to je načelo : en delavec – en glas . je najbolj demokratična oblika upravljanja podjetja, saj imajo zaposleni popoln nadzor nad odločanjem v podjetju

Model participativnega podjetja : imamo lastnike, managerje in zaposlene

vsak ima svojo funkcijo koristnosti (U) in pogajalsko moč (y)

model največjega dobička : y-lastnikov je največji, y-managerjev in y-zaposlenih = 0

japonsko podjetje: y-managerjev > y-lastnikov + y-zaposlenih

delavsko kapitalno partnerstvo : y-zaposlenih = y-lastnikov, y-managementa = 0

(delavci v tem primeru za slabše poslovanje dobijo manjše plače, v nasprotju z neoklasičnim modelom pa obdržijo zaposlitev)

samoupravljanje : y-zaposlenih = maximalen, y-managerjev in y-lastnikov = 0

sistem glavne banke : sistem obicajnega lastništva => ko gre podjetju slabo, lastniki likvidirajo podjetje , banka pa ga resuje

9. Poglavje :**MONOPOL**

Mami, oci, k bom velik bom monopolist ! Sam poglejta kako gre Telekomu dobr !

Kaj je monopol : je trzna struktura, pri kateri je en proizvajalec in veliko kupcev, za njegov proizvod pa ni bliznjega substituta.

Vzroki za nastanek monopola :

- 1) izkljucni nadzor nad produkcijskim faktorjem
- 2) ekonomija obsega
- 3) pravica do patenta
- 4) licence s strani drzave (primer : Telekom)

Naravni monopol : eno podjetje ima nizje stroske od popolnega konkurenta in ga izrine iz trga
naravni monopol omogoca ekonomija obsega (koristi od zunaj)

PRAVI IZVOR DOLGOROCNE MONOPOLNE MOCI JE EKONOMIJA OBSEGA !!

Krivulja MR monopolista lezi pod AR (AR je enaka krivulji povprasevanja, ker pac po tej krivulji monopolist doloci ceno in je razlika v prihodku (AR) odvisna samo od povprasevanja)

$MR < P$ (prodajne)

$E_p < 1 \Rightarrow MR < 0 \Rightarrow TR$ pada

MR in MC dolocata optimalno kolicino : Q optimalna ne sme biti niti levo niti desno od te kolicine

ce proizvaja manj, potem so prirastki stroskov zaradi dodatne enote manjsi od prirastka dohodka (izgubi del dobicka)

ce proizvaja vec, so stroški vecji kot prirast k dohodku (se ne splaca)

monopolna moc je odvisna od elasticnosti : ce je elasticnost visoka, potem nima monopolne moci, saj se cena (po enacbi) priblizuje mejnim stroskom

ce je elasticnost blizu 1 (med 0 in 1) potem je monopolna moc velika, saj se vrednost ulomka priblizuje neskoncnosti

kljuc: pri neelasticnem povprasevanju je krivulja povprasevanja strma

izracun monopolne moci

1. metoda:

Lernerjev index monopolne moci: proucuje, koliko se cena na trgu razlikuje od mejnih stroskov

$$L = (P - MC) / P$$

problemi : ne izraza dinamicnih sprememb v povprasevanju. problem izracuna mejnih stroskov

2. metoda :

koeficient koncentracije: koliksen trzni delez zavzema največja skupina podjetij

3. metoda : velikost dobicka (ce ima na dolgi rok visok ekonomski dobiček)

(NE)UCINKOVITOST MONOPOLA:

Je produkcijsko učinkovit, ker monopolist učinkovito kombinira produkcijske faktorje s ciljem minimizirati stroške zaradi maximiranja dobička

Je alokacijsko neučinkovit, ker cena ni enaka MC, s tem pa se sredstva prelivajo k monopolistu (družbeno vrednotenje zadnje kupljene enote produkta je večje od družbenih stroškov)

mrtva izguba : del bogastva, ki ga ne dobi ne monopolist ne kupec, gre pa na škodo kupca

uravnava naravnega monopola : (do sedaj nimamo se nobene uspešne)

1. PODRZAVLJANJE : problemi : možno je , da podjetje ne posluje več racionalno; stroški za proračun , če je podjetje v izgubi.; če podjetje producira $MC = P$, propade ne more proizvajati $P = MC$, ker MC padajo v celotnem pasu in na presečišču z AR ne omogočajo zadostnega obsega produkcije, ki bi pokrila stroške

2. REGULIRANJE DONOSA: slabosti : težko je izmeriti vrednost kapitala, da bi določili donos regulacijski zamik (čas med začetkom sprejemanja odločbe in začetkom izvrševanja)

vpliv (pritisk) podjetja na komisije, ki izvršujejo regulacijo

3.KONKURENCA MED POTENCIALNIMI NOSILCI STORITEV NARAVNEGA MONOPOLA

predpostavka : tržne razmere dovoljujejo samo enega proizvajalca, država da koncesijo tistemu, ki najbolje izpolnjuje pogoje. Slabost : predpisati je treba zelo natančne pogoje, ki se bistveno ne razlikujejo od neposrednega reguliranja

4.PROTIMONOPOLNA ZAKONODAJA

problem : zakonodaja ni primerna za podjetja, katerih stroški padajo v daljšem pasu, saj morajo poslovati v manjših obratih, čeprav bi bilo bolje v večjih (stroški v manjših so precej večji)

5.LAISSEZ- FAIRE POLITIKA

»Dela nič«

monopol se vedno obstaja. Temelji na predpostavki, da se večji dobiček monopolista se vedno prerazdeli med delničarje, del pa v obliki davka pobere država. Tako se dobiček prerazdeli med prebivalstvo

Cenovna diskriminacija: nastane, ker je kupec pripravljen plačati različne cene za različne enote blaga ali pa so kupci pripravljeni plačati različne cene za različne enote blaga.

Kdaj je popolna : ko proizvajalci poberejo ves potrošniški presežek

Kdaj je možna : ko so izdelki razvrščeni v kategorije in ni možna nadaljna prodaja. Prodajalec mora nadzirati skupine kupcev in prodajalcev (to pa je že monopol)

Prednosti : omogoča podjetju več kot maksimalno realizacijo (v nekaterih okoliscinah celo obstoj) producira večji obseg kot pri monopolu (alokacijska neučinkovitost pada)

Zakaj ne obstaja popolni monopol: ker so za vsak proizvod substituti, lahko kdo razvije nov proizvod, vstopi lahko novo podjetje

Vpliv cenovne diskriminacije na razdelitev dohodka : vpliv na akolicino produkcije, razdelitev dohodka in alokacijo sredstev

10. poglavje : Monopolistična konkurenca, oligopol in kartel

Monopolisticna konkurenca : produkti niso homogeni, potrošniki locijo, ce kdo naredi boljši izdelek, ga lahko dražje proda in si pridobi konkurenčno prednost; vsi produkti so bliznji (ampak ne popolni) substituti, podjetja imajo prost vstop in izstop iz panoge
Krivulja povprasevanja je obrnjena nekoliko navzdol in producenti imajo neko monopolno moc.,ampak v dolgem roku nima dobicka.
Ce vstopijo novi proizvajalci, se trzni delež podjetja zmanjša, krivulja povprasevanja po njegovih storitvah se premakne navzdol. (dolgi rok)

ucinkovitost monopolisticne konkurence : je ucinkovita ni cist, ker obstaja monopolna moc, ki pa privede do mrtve izgube. Se pravi alokacijske ucinkovitosti ni.
Podjetja ne producirajo v točki, kjer so AC minimalni, kapacitete ni so popolno zasedene
monopolisticna konkurenca omogoca proizvodnjo diferenciranih produktov

kritika monopolisticne konkurence: Problem substitutov, saj na koncu pridemo do zaključka, da je substitut za neko blago skoraj vsako blago
Napovedi modela niso nič drugačne, kot so napovedi monopolne konkurence : v dolgem roku se vzpostavi tržno ravnotežje, ki ne prinasa dobicka

oligopol: homogeni produkti, vstop v panogo težaven, malo proizvajalcev
strateski elementi: politika trga, cenovna politika, investicijska politika, določanje obsega produkcije
obstajajo pa tudi naravne ovire : patentan zakonodaja, ekonomija obsega, dostop do tehnologije, cena za oblikovanje znamke
zelo pomembno je odzivanje konkurentov
stran 347 – 355 manjka !!!!!

Cournotov model (duopol): dvepodjetji, morata se odločit o produkciji, proizvajata homogene proizvode
predpostavka : odločitev enega bo vplivala na odločitev obeh
Eno podjetje jemlje obseg produkcije drugega kot fixno, na tej podlagi se odloči

krivulja reagiranja je padajoca funkcija obsega produkcije drugega podjetja. vsako od podjetij ma svojo, točke pa povejo obseg produkcije, ki jo bo to podjetje produciralo, ce bo drugo podjetje produciralo predpostavljene obseg

cournotovo ravnotezje : je v točki, kjer obe podjetji pravilno predpostavita obseg produkcije drugega podjetja. iz ravnotezja se ne premakneta ni za milimeter

cournotov sistem :**staticen** podjetje določi obseg le enkrat, in to ravnotezje ostane
dinamicen podjetji se vedno znova prilagajata drug drugemu
(predpostavka o fixni količini ne drži)

cene v oligopolni konkurenci :
podjetje zase postavi optimalno ceno, drugi pa po svoje, ampak ponavadi je ista, vsaj ce sta podjetji enaki.
nobenmu ne smes verjet, zaupat samo lastnim interesom, tko bo najboljše
cene so vec ali manj stalne, ce kaksno podjetje zvisa ceno, pride do cenovne vojne
predpostavka : Q konkurenta je fiksni, vsak proizvaja tolk da največ zasluži

lomljena krivulja povprasevanja: po neki točki postane povprasevanje zelo elastično, to pa je nad ceno, ki je stalna v oligopolu. tudi ce se stroški spremenijo, se krivulja ne spremeni.

sprememba stroškov ne povzroci spremembe količine blaga, ker je sprememba stroškov možna v širokem pasu

(tisto o stroških je nekoliko iz trte zvito)

Običajno je tko: eno podjetje določi ceno, ostali sledijo, če kdo ne sledi, so sankcije (cenovna vojna). Ceno določi ponavadi največje podjetje v panogi
ceno določi na krivulji povprasevanja po svojih izdelkih in sicer nad točko $MR=MC$

Kartel: združuje nekaj ali pa tudi vsa podjetja v panogi (kartel narko mafije recimo združuje vse) pogoja za obstoj kartela : obstajati mora možnost monopolne moči
podpisan mora biti dogovor o cenah, trznem deležu, količini produkcije
zazeleno je, da je krivulja povprasevanja neelastična

11. poglavje : trg produkcijskih faktorjev

povprasevanje po produkcijskih faktorjev je izvedeno. Odvisno je od cen ter obsega produkcije pri tem je pomembna vrednost mejnega produkta dela (korist, ki jo dobimo od dodatne zaposlene enote dela)

če je ta vrednost večja od dohodka (prejemka) delavca , ga je smiselno zaposliti

vrednost mejnega produkta dela je zmnožek mejnega produkta dela in mejnega prihodka (MR) ki ga dobi podjetje s prodajo dodatne enote produkta na trgu $MRP = MP * MR$

ker pa je v popolni konkurenci MR enak ceni, je na popolnokonkurenčnem trgu produktov enačba sledeča:

$$MRP = MP * P$$

funkcija obsega zaposlitve dela : je padajoča krivulja, saj z obsegom produkcije (večanje obsega zaposlitve dela) pada mejni produkt dela

monopolist zaposli : manj delavcev : ker je MR na celotnem pasu manjši od cene

največji dobiček podjetje doseže ko MRP izenači z ceno za enoto

konkurenčni trg dela: ponudba je popolnoma elastična , povprasevanje je padajoče (kot MRP)

tržno povprasevanje po produkcijskem faktorju: vsaka panoga povprasuje po določeni količini, z vidika narodnega gospodarstva pa dobimo tržno krivuljo, če sestavimo vse krivulje posameznih panog

krivulja posameznega podjetja in panoge da dobimo ponudbo panoge, moramo sesteti krivulje podjetij. Če se cena enega produkcijskega faktorja zmanjša, se krivulja MRP premakne levo navzdol, krivulja panoge pa postane bolj strma (graf je na strani 381). Krivulja MRP se premakne navzdol, ker je cena manjša ($MR * P$), če je en faktor (MR ali P) manjši, je tudi produkt $MR * P$ manjši

Ko pade cena dela v panogi, podjetja zaposlujejo več dela, to pomeni tudi več produkta, trzna cena se bo zmanjšala.

To pomeni, da se bo krivulja ponudbe panoge premaknila desno navzdol.

Ponudba produkcijskih faktorjev je fiksna, popolnoma elastična. Če rjo podjetje najema po fiksnih cenah, je krivulja ponudbe enaka krivulji povprečnih izdatkov AE. Krivulja mejnih izdatkov ME, to

se pravi izdatkov, ki jih ima podjetje z nadaljno taposleno enoto, je v popolno konkurenčnem trgu enaka AE Obe krivulji sta vodoravni premici (vse je podobno kot $P=MR=AR$)

optimalna varianta zaposlitve : $MRP = ME$, v popolni konkurenci kar $ME =$ cena produkcijskega faktorja

Trzna ponudba produkcijskih faktorjev : je obrnjena navzgor , ker se da večjo količino produkcijskih faktorjev producirati samo pri narasčajocih mejnih stroških

Krivulja ponudbe dela : nazaj obrnjena krivulja : pri visjih cenah so ljudje pripravljeni delati manj, meza je oportunitetni strošek prostega časa

Ce trg dela ni popolnoma konkurenčen in je v igri monopolist, potem $MR \cdot P$ ne velja, pač pa velja $MR \cdot MP$. Pri tem so stroški za podjetje manjši kot je korist družbe. Poraba produkcijskih faktorjev ni učinkovita. Bolje bi bilo, če bi torej zaposlili več delavcev. Ampak ne bodo tega naredili, ker pri dani zaposlitvi dela dosegajo maksimalni dobiček.

Ekonomska renta je razlika med plačilom za nakup produkcijskega faktorja in minimalnim obsegom izdatkov, ki bi bili potrebni za uporabo. Pri delu je tukaj misljeno, da se nekateri delavci zaposlijo pod mezo, ki jo dobijo. Pripravljeni so delati pri nižji mezi, dobijo visjo. In to je renta. To se zgodi takrat, ko funkcija ponudbe dela ni popolnoma elastična, to pa je če ni popolne konkurence na trgu.

Monopson na trgu en kupec in veliko ponudnikov.

tudi za tega je krivulja ponudbe enaka povprečnim izdatkom , ker vse enote ne zaposli po isti ceni_ večjo ceno plača, če jih zaposli več : krivulja ME je obrnjena navzgor njegovo ravnotežje : $ME = MRP$ ampak projicirano na krivuljo AE (skica na str 392)

Monopolna moc : en ponudnik in veliko kupcev (sindikati)

ravnotežje : presečišče MRP in ponudba dela (če hoče met največ zaposlenih)

presečišče $MR =$ ponudba projicirano na D če hoče imeti za zaposlene najvišje plače če izberejo točko, kjer je mejni dohodek sindikata enak 0 gre za taktiko največjega

skupnega placila

renta je v vsakem primeru vse kar je nad ponudbo povpraševanja in količino zaposlenega dela (graf str 395)

povečanje mezde zaposlenih v sindikatu : meza se poveča, del delavcev odpustijo. Ti delavci gredo v nesindikalni sektor. Tle jih je več. Zato se mora plača zmanjšati, da bo vse tko kot je bilo prej

Bilateralni monopol : monopolist prodaja monopsonistu (sindikati hoče ravnotežje na $S(AE) = MR$, podjetje pa hoče $ME = D(MRP)$)

$MR = Mc$ za sindikat, to je povečanje minimalne mezde, da se zaposli ta enota

In potem sledijo pogajanja... če ne uspejo je stajk

12 poglavje : Trg kapitala in trg zemlje »trebam ti testo, sir i meso da pravim burek«

Fizicni kapital: to je sklad produciranih dobrin, ki so predmet prejšnjih delovnih procesov

lociti je treba: finančni kapital : vrednosti papirjev podjetij

fizicni kapital : vse kar je (hkrati) produciranega, trajnega in otipljivega in nezivega (sem spada tudi zemlja)

Spremembe v tehnologiji povzročijo, da postane ekonomija bolj kapitalno intenzivna

Sklad kapitala je stog dobrin, s katerimi razpolaga podjetje v danem trenutku

Tok storitev kapitala so storitve, ki jih je kapital opravil v enem letu

Cena kapitalne storitve je donos, ki ga prejme lastnik kapitala, ker je kapital opravil storitev

Lastnik dobi z nakupom pravico do uporabe toka storitev kapitala

Obrestna mera : je cena za izposojen kapital.

Sedanja vrednost : ce vzamemo vrednost denarja cez x let, in ce vemo kolikšna je obrestna mera, je sedanja vrednost kapitala vrednost denarja cez x let minus obresti, ki bi jih v tem casu prejeli (v ucbeniku je sicer malo drugacna definicija, upam pa da je ta tudi pravilna, kakorkoli ze, meni se zdi lazja za razumet)

definicija iz knjige : sedanja vrednost 1 \$IT, ki jo dobimo cez nekaj casa, je enaka znesku denarja, ki ga posodite danes in v istem casu uspete pridobiti 1 \$IT.

tok placil za kapitalne storitve za casa zivljenja kapitalnega sklada izracunamo sedanje vrednosti, in jih sestevamo

te so manjse od dejanske vrednosti kapitalnega sklada za obrestno mero. Sedanja vrednost 1 tolarja, ki ga bomo dobili cez x let je manjsa od 1. (tolar se bo se kapitaliziral, in ce bomo cez x let dobili 1 tolar, moramo sedaj vložiti manj, ker bomo dobili se obresti. Kapital + obresti = 1)

Neto sedanja vrednost: je vrednost, ki nam pove, ce je nakup stroja upravicen. Neto sedanja vrednost je sestavljena iz sedanje vrednosti donosov zmanjsani za stroske stroja. Ce je pozitivna, je stroj mozno kupiti.

Obrestna mera je diskontna stopnja, kadar nam pomaga diskontirati prihodnje na sedanje zneske. Ne velja za rizicne naložbe !! (tam je treba dodati se rizicne premije)

Nominalna obrestna mera : je vrednost posojenega denarja cez določen čas (1 leto), neodvisno od inflacije

Realna obrestna mera: je dejanska vrednost denarja cez 1 leto. Uposteva tudi inflacijo.

realna obrestna mera = nominalna obrestna mera – inflacijska stopnja = nominalna obrestna mera , popravljena za inflacijo

zakaj pozitivne realne obrestne mere

-Nepazljivost potrošnikov (hočejo čimprej potrositi, realne obrestne mere pa odlašajo njihovo potrosnjo v prihodnje)

-Produktivnost fizicnega kapitala (potrosniki investirajo v fizicni kapital, ta pa je produktiven in jim prinasa donos)

obrestne mere so majhne, vendar pozitivne, omogocajo funkcioniranje ekonomskega sistema, vsaj kar se tice financiranja)

pri kalkuliranju (predvsem pri nakupu), je treba upostevati realno obrestno mero, drugace lahko posteno zamocis !

diverzificirani rizik : lahko se mu izognemo, ce investiramo na vec koncev (ne stojimo ga v oportunitetne stroske kapitala)

nediverzificirani rizik: ne moremo se mu izogniti, zato moramo vkalkulirati se rizicno premijo

Oportunitetni stroški investiranja v rizične dejavnosti so za rizično premo večji od naložb v nerizične naložbe

Vrednotenje kapitala: če kdo vloži v vzajemni sklad (kjer je obrestna mera nekje povprečna obrestna mera za rizične naložbe v gospodarstvu), mora biti ta obrestna mera višja od tiste v banki, da jo bo sploh kdo kupil, ker mora biti zraven pristeta tudi rizična premija, ki je v banki ni treba pristeti. Rizična premija je torej oportunitetni strošek vlaganja v rizične naložbe.

rizična premija je proporcionalna rizičnim premijam trznim delnicam (delnicam vzajemnih skladov) koeficient je faktor β . Ta faktor meri občutljivost naložbe glede na povprečne donose v gospodarstvu. Čim večji je β , tem večji je rizik

diskontna stopnja : z njo izračunamo sedanjo vrednost.

enaka je pričakovanemu donosu rizične naložbe ali drugače, donosu nerizične naložbe, povečanemu za rizično premijo

Viri:

Dr. Janez Prasnikar : Uvod v Mikroekonomijo, 3. dopolnjena izdaja, izdala Ekonomska fakulteta – Enota za zaloznistvo, Ljubljana, 1996